

Politik och kommunikation
Lars Andersson
lars.andersson@energiforetagen.se

Inspel till den nationella vätgasstrategin

Energiföretagen vill tacka för möjligheten att bidra med inspel till Energimyndighetens arbete med att ta fram en vätgasstrategi. Energiföretagen anser att Fossilfritt Sveriges vätgasstrategi som publicerades tidigare i år tillhandahåller en bra utgångspunkt för fortsatt arbete. Vi ser däremot att det finns ett antal centrala utgångspunkter som bör ingå i en nationell vätgasstrategi som vi saknar i Fossilfritt Sveriges förslag. Först och främst kan vi inte nog understryka hur viktigt det är att man i den nationella strategin förhåller sig till det omfattande ökande elbehov som Sverige står inför i takt med att samhället elektrifieras och vätgasanvändningen ökar. Vi ser också att det är helt nödvändigt att det tas fram ett förslag på en tidslinje för de olika vätgasinitiativ som man redan idag kan förutse och som också lyfts fram i Fossilfritt Sveriges förslag till strategi. Likaså att den svenska, i princip helt fossilfria elmixen tas till vara, i den meningen att all fossilfri vätgasproduktion välkomnas. För att en strategi ska bli meningsfull så behövs en kvantifiering av kommande vätgasbehov och kraven på underliggande elproduktion. Det är också viktigt att få med ett fokus på resurseffektivitet för användning av vätgasen i samhället. Vi vill understryka följande punkter som ett inspel till Energimyndighetens arbete med en nationell vätgasstrategi:

- Den nationella vätgasstrategin borde ha två uttalade syften; att möjliggöra för Sverige att bli en ledande nation för produktion och export av fossilfria produkter och bränslen samt att genomföra klimatomställningen för att nå Sveriges nationella klimatmål. LKAB:s satsning på fossilfritt järn är ett exempel på en möjlig klimatsmart export och skulle Sverige lyckas med elektrifieringen och att skapa bra förutsättningar för vätgasproduktion så kommer det antagligen att betyda än fler exportmöjligheter, t.ex. baskemikalier och plast, elektrobränslen för såväl sjöfart, flyg och vägtransport, fossilfri ammoniak och konstgödsel. Grunden för denna exportmöjlighet är Sveriges unika förutsättningar för fossilfri elproduktion. Vi har redan idag ett fossilfritt elsystem med ett överskott av el. Utöver befintlig elproduktion har Sverige mycket goda förutsättningar för utbyggnad av vindkraft, med bättre vindförutsättningar och därmed lägre produktionskostnad jämfört med de flesta andra länder i Europa.
- Det borde klargöras hur viktig elbranschen och energiproducenter är i sammanhanget för att möta effekt- och kapacitetsbehovet som tillkommer när fossilfri el ska stå för all vätgas. En expansion av vätgas är beroende av elproducenter och elnätbolag oavsett vem som ska sköta produktionen. Det behövs fokus på förutsättningarna att bygga mer elproduktion, tillståndsprocesser och avvägning mellan miljönytta lokalt och globalt.
- Viktigt att fokus är på fossilfri och förnybar vätgas tillsammans i den nationella strategin. EU:s regelverk styr i stor utsträckning hur regelverket i Sverige kan komma att utformas och därför är det centralt att arbeta för att EU-lagstiftningen möjliggör framväxten av en kostnadseffektiv vätgasexpansion i Sverige. Det gäller

framför allt att undvika alltför begränsande kriterier för hur vätgasen får produceras och distribueras exempelvis genom krav på lokal produktion av vätgas mm.

- Det europeiska systemet med ursprungsgarantier bör utökas till att omfatta vätgas. Ursprungsgarantier spelar en viktig roll för att stimulera slutkundernas efterfråga efter förnybar och fossilfri vätgas. Ett alternativ är givetvis att utveckla ett separat system för certifiering av vätgas för detta ändamål med möjlighet att styrka koldioxidfrihet eller förnybart ursprung.
- Svenska kraftnät bör ges i uppdrag att utreda var i nätet/landet som det finns bäst förutsättningar för ny last, vilka anslutningskrav som bör gälla, utformning av nättariffer som är anpassade för flexibel last och intermittent produktion e.t.c.
- Sverige är inget utpräglat gasland än och i den nationella strategin behöver därför distributionsmöjligheter för vätgas prioriteras. Det är inte självklart att det bara kommer att handla om vätgaskluster utan det kan komma att finnas behov av fast infrastruktur under vissa förutsättningar. Detta gäller statens kommande roll för såväl fast infrastruktur som utveckling av hamnar och tankstationer. I Sveriges situation med så pass låg gasanvändning ställs höga krav på att utveckla kompetensförsörjningen. Insatserna inom utbildningsväsendet och forskning behöver öka betydligt.
- Strategin behöver understryka att arbetet med att utveckla regelverk för vätgas i olika applikationer behöver påbörjas nu och inte avvakta utvecklingen. Ledtiderna för exempelvis ny lagstiftning handlar om flera år. När system för vätgas börjar utvecklas i allt större utsträckning behöver regelverket redan finnas på plats för att inte försämra möjligheterna för svenska företag. Det krävs också stabilitet i beskattning av vätgas – idag betalar man inte skatt för vätgas från elektrolys – vilket behöver säkerställas även inför framtiden. Det finns också anledning att skattesystemet inte missgynnar vätgas i drivmedelsanvändning – exempelvis som bas för fartygsbränsle.
- Vätgas i kombination med storskaliga lager skulle kunna bidra i form av balans- och reglerkraft (flexibilitet) och därmed underlätta integration av intermittent kraftproduktion. Detta förutsätter dock att stödsystem, skatter, nättariffer och miljövillkor skapar utrymme för detta. EU har tydliga ambitioner om att skapa energibärarneutralitet hos den öppna energimarknaden. Ur ett regulatoriskt perspektiv bör det då inte tillkomma skatter när man flyttar energin från elektricitet till vätgas till elektricitet. Vidare behövs ett förtydligande kring nättariffer i Power to Power via vätgas-lösningar. Ett alternativ/komplement till anslutning av vindkraft (både havs- och landbaserad) till stamnätet kan vara att producera vätgas i anslutning till vindparken som en lokal lösning inom vindparkens interna elnät (sk. deep integration) - vilket skulle kunna vara mer samhällsekonomiskt lönsamt än att ansluta hela kapaciteten till stamnätet. Det är viktigt att utveckla koncept för hur elektrolysörer kan kopplas in på interna, ej koncessionspliktiga, elnät i elproduktionsanläggningar.
- Carbon Contracts for Difference som lyfts fram av fossilfritt Sverige är ett alternativ (har dock svagheter i likhet med andra typer av driftstöd), det finns dock andra former av stöd såsom investeringsbidrag vilket kan vara mer lämpligt för att minska teknikrisken för tidiga aktörer, något som visat sig för andra typer av energiteknik i inledande tidsperioder med snabb teknikutveckling (se vindkraft). Industrin behöver tydligare incitament för att fossilfri vätgas snabbare

ska bli konkurrenskraftigt. Idag finns den fossilbaserad vätgasen tillgänglig till prisnivåer som även långsiktigt är utmanande eftersom den har en låg produktionskostnad. ETS är viktigt och driver på utvecklingen men det kan behövas ytterligare politiska initiativ för att minska nyttjandet av fossilbaserad vätgas och därmed minska CO₂-utsläppen. Strategin behöver belysa att industrin behöver tydligare incitament för att fossilfri vätgas ska bli konkurrenskraftigt. Detta gäller särskilt inom kemisektorn, där det är långa värdekedjor. Inom bränsleproduktion finns bättre incitament genom till exempel reduktionsplikten, men liknande saknas för kemiindustrin.

- EU satsar mycket stora resurser för att utveckla en vätgasekonomi och det finns goda möjligheter för svenska företag att få del av dessa medel. Svenska myndigheter behöver stötta inhemska företag i syfte att underlätta för att erhålla EU-finansiering av projekt – exempelvis IPCEI och i andra förekommande fall.
- Fossilfritt Sveriges strategi är baktung och vilar på utbyggnad av stamnät/regionnät för el och möjligen även nya gasnät. Vi skulle önska en mera framtung strategi för ökad förbrukning, särskilt i norra Sverige, där vi annars kommer se svag lönsamhet både för befintlig vattenkraft och tillkommande vindkraft.
- Stora projekt som inom fossilfritt stål som Hybrit och H2 Green steel samt LKAB:s järnsvampsprojekt bygger till stor del på ny teknik, som det kan ta lång tid innan den blir storskalig. Detta skapar frågor som handlar om när i tiden saker kan ske. Det är svårt att investera i elproduktion eller vätgasproduktion innan efterfrågan realiserar och här kan finnas en roll för statsmakterna att spela. Även inom andra industrigrenar som kemiindustrin med exempelvis satsningar på grönt fartysbränsle är tidsaspekten kritisk för de stora investeringar som krävs.
- Vid produktion av vätgas skapas överskottsvärme som med fördel kan tas tillvara i fjärrvärmenäten och fjärrvärmen är dessutom central för att skapa sektorskopplingar. Det är viktigt att regelverk och beskattning utformas på ett sådant sätt att detta inte förhindras. Det är dessutom angeläget att lokaliseringssmässiga hänsyn beaktas inför investeringar i elektrifierade industriprocesser så att spillvärme kan tillvaratas.
- Lagringstekniker och hantering av lagringsutmaningar bör få eget utrymme i strategin. Här finns en mängd utmaningar som behöver adresseras, allt ifrån storskaligt behov, säkerhet, och förutsättningar till tillståndsprocesser. Det behövs också fokus på infrastrukturfrågor gällande transport av vätgas, men även med en framtida utbyggd vätgasinфраstruktur kommer lagring att vara en i högsta grad närvarande fråga.
- Det är av stor vikt att man följer och anpassar vätgasstrategin till planer / strategier, investeringar, infrastruktur och målbilder i våra grannländer som Norge, Finland, Danmark, Tyskland och Polen så att vi i Sverige kan dra maximal nytta av vad som händer i de länder som ligger omkring oss. Handel, skalfördelar och långsiktiga samarbeten mellan länder och större mervärden kan uppnås med skarpare omvärldsanalys och synkronisering med grannländernas satsningar.

Sverige har mycket goda möjligheter att bli en ledande spelare i utvecklingen av en europeisk vätgasekonomi. Energiföretagen ser fram emot att hålla dialogen öppen om utformningen av en nationell strategi och står gärna till tjänst som diskussionspartner under det kommande arbetet.

Åsa Pettersson

VD

Lars Andersson

Ansvarig för vätgas mm